

Carole Lombard

AF JØRGEN STEGELMANN

Carole Lombard i Los Angeles 1918, hvor hun serverer chokolade ved velgørenhedsfest til fordel for forældreløse franske børn.

Den 16. januar 1942 blev *Carole Lombard* dræbt ved en flyveulykke i nærheden af Las Vegas. Hun var da 33 år gammel og på toppen af sin karriere. Hendes død blev begravet af mange, og begravdes stadig. *Richard Schickel* skriver i „The Stars“, der udkom i 1962, at hun var „in all ways a delight, and her death in a wartime plane accident was a genuine tragedy“.

In all ways a delight – Carole Lombard synes at have været en af de vidunderligste stjerner i filmhistorien. Hun døde for 25 år siden, men hendes position er uændret, om ikke forstærket, og ikke så få af hendes film har placeret sig blandt filmkomediens mesterværker. Hendes person var, og er, omgivet af respekt og kærlighed, man elsker hende for hendes spontane væsen, der aldrig var taktløs, for hendes gavmildhed og trofasthed, og for hendes vittige slagfærdighed.

Richard Schickel kalder hende „the perfect realist“ og har dermed fået fat i, at hun netop var den af alle stjerner, som sidst mistede kontakten med den virkelighed, der omgav hende. Der er i hendes spil en umiddelbar evne til at trænge igennem og forkorte situationerne, hun bryder sig ikke om snak og er slem ved det opstyltede og det selvhøjtidelige. Og dog er der samtidig i hendes spil en rest af noget smægtende og romantisk, kærligheden overtaler hende til at tabe bare en anelse af jordforbindelsen, men ikke mange sekunder ad gangen – midt i det smægtende griber hun af en rastløs trang til at kommentere sagerne og stille dem på plads.

Carole Lombards store tid er trediverne; den genre, som hun er med til at forgyldte, er filmkomedien. Hun blev en af hovedpersonerne i en udvikling, der medførte en hurtig ændring af hele den moderne films persongalleri – lyden bragte heltene og heltinderne ud fra boulevarderne og ind i den moderne larm, og det eksotiske måtte se sig jaget på porten. Og forholdet mellem helt og heltinde ændredes – heltinderne overtog initiativet og bragte orden i følelserne, de tegnede et præcist moderne billede af et nyt samfund, og de gjorde respektløsheden og uhøjtideligheden til de stærkeste våben i en kamp, der gjaldt intet mindre end en moralsk frigørelse. Men frigørelsen skulle ikke være og blev aldrig fuldtud gennemført; i de store øjeblikke, når følelserne helt domi-

nerer, mærker man en gammeldags følsomhed af en næsten rørende ømhed.

Lewis Jacobs er ofte blevet citeret for sin kloge placering af Carole Lombard som stjerne i trediverens amerikanske filmkomedie; vi bør også have disse linier med her. Han henter dem hos *Ruth Suckow*, der bruger dem om *Katharine Hepburn*, og lader dem karakterisere Carole Lombard:

„In her willfulness, her tomboyishness, her piquant face, her tiny little voice, in her very eccentricities, there might be found a concrete definition of the intense individualism of the spoiled little rich girl of this era.“

Carole Lombard er den vittigste af disse stakkels rige unge piger, disse forkælede, men ikke ødelagte piger, som rastløst søger at finde ud af, hvad der egentlig er i vejen med dem selv og med kærligheden. Hun er som *Claudette Colbert* i „Det hændte en nat“ på flugt fra rigdom og beskyttelse, hun prøver midt i den opskruede feststemning at finde et øjebliks ro til at fundere over sig selv, sådan som *Katharine Hepburn* gjorde det i „To mennesker gør sig fri“, hun må gang på gang være på vagt over for sig selv og sin smarte facon, ganske som *Jean Arthur* måtte det i „En gentleman kommer til byen“. Carole Lombard har alt dette i sin stil og i sit væsen, men hun føjer til dette følelsernes vittige opgør en inderlighed af en sådan styrke, at hendes spil aldrig lader sig forveksle med nogen andens. Der er øjeblikke hos hende, hvor hun standser og tøver for at begribe den hele sammenhæng, øjeblikke, hvor hun kan virke naiv og en smule dum – indtil man opdager, at hun er alt andet end dum og naiv. Hun er en dygtig pige, hurtig og smart, og altid meget venlig. Hun kunne aldrig blive nogen *femme fatale*, aldrig en farligt beregnende anti-heltinde. Hun er altid, sagt meget enkelt, en sød pige og et klogt menneske.

Carole Lombard er en af de klassiske piger, som vil til filmen, og hun vil det fra barnsben. Hun blev født i Fort Wayne i Indiana den 6. oktober 1908, og der var godt med penge i familien. Så blev forældrene skilt, og sammen med sin mor og et par brødre tog hun til Hollywood. Hendes filmkarriere begyndte tidligt, sine første og meget vigtige erfaringer vandt hun hos *Mack Sennett*. I halvandet år var hun med i en lang række *two reels*, der blev in-

„My Man Godfrey“ – Alice Brady, Carole Lombard og William Powell.

strueret af folk som *Eddie Cline*, *Harry Edwards* og *Alf Goulding* og skrevet af bl. a. *James J. Tynan* og *Frank Capra*. Hun kaldte sig dengang *Carol Lombard*, kun i sine to første film, westerns fra Fox („A perfect Crime“ af *Allan Dwan* og „Hearts and Spurs“ af *W. S. van Dyke*, begge fra 1928) brugte hun sit rigtige navn, *Jane Peters*. Og først i 1930 træffer vi den rigtige *Carole Lombard*.

De første år af 30'erne løb *Carole Lombard* fra lystspil til gangsterfilm og tilbage igen. Ingen af disse film omtales som særlig værdifulde, men der er nok et par af dem, som man gerne så. Deriblandt „Fast and Loose“ af *Fred Newmayer* fra 1930, hvor *Carole Lombard* spiller en korpige, der kommer ind i de fine cirkler; dialogen er af *Preston Sturges*; „The Eagle and The Hawk“, en velspillet og velinstrueret (*Stuart Walker*) flyverfilm fra 1933 med *Fredric March* og *Cary Grant*; samt to komedier af *Wesley Ruggles*, begge fra 1934: „Bolero“, hvor *Carole Lombard* dansede med *George Raft*, og „We're Not Dressing“ med *Bing Crosby*.

Gennembrudsåret er 1934. *Howard Hawks* instruerer „Twentieth Century“ med *John Barrymore*. *Carole Lombard* har sagt, at hun intet vidste om at spille filmkomedie, før hun traf

John Barrymore, og hun omfattede sidenhen *Barrymore* med taknemmelighed. I det interview, som *Hawks* i 1962 gav *Peter Bogdanovich*, fortæller han om „Twentieth Century“, at *Carole Lombard* aldrig før havde prøvet at spille komedie, sådan som han ville have det i denne film. *Hawks* havde truffet hende ved et selskab, hvor hun havde fået et par drinks, og hun havde været netop så morsom og frigjort, som rollen i filmen krævede det. Men da indspilningerne begyndte, ville intet lykkes. Hun prøvede af alle kræfter, men var simpelt hen forfærdelig. Tålmodigt prøvede både *Hawks* og *Barrymore* at få hende fri af det forkrampede, og til sidst gik *Hawks* udenfor med hende og tilbød hende fuldt honorar, selv om hun ikke skulle komme igen. Hun blev rystet.

Hawks: „So I said: „Now forget about the scene; what would you do if someone said such and such to you?“ And she said, „I'd kick him in the stomach“. And I said: „Well, he said something like that to you, why don't you kick him?“ And she said, „Are you kidding?“ And I said: „No“. So we went back on the set and I gave her some time to think it over and then we tried that scene and we did one take and

„Nothing Sacred“ – Carole Lombard, Walter Connolly og Fredric March.

that was it. And afterwards, Barrymore said, „That was fabulous!“ And she burst into tears and ran off the set. She never began a picture that she didn't send me a telegram saying, „I'm gonna start kicking him“.“

Det er typisk, at Hawks opdager Carole Lombard ved et selskab, midt i en konversation, som giver hele hendes slagfærdighed og vid. Hun er måske af alle filmstjerner den med den bedste replik og samtidig med den smukkeste diktion. Slagfærdigheden giver ikke *Mae West's* meget efter – en af Carole Lombards første replikker i filmindustrien afslører hendes stædige fornøjelse ved at få tingene sagt. *Joseph P. Kennedy* havde en samtale med hende og tilbød hende en kontrakt hos Pathé – det var i 1928. Men han satte den betingelse, at hun skulle gå ned i vægt. Hun gik med til det, men på vej ud af den store mands kontor vendte hun sig om mod ham og råbte: „You're not so skinny either“.

„Twentieth Century“ var den første film, der fuldtud tog sig af Carole Lombards talent. Sammen med John Barrymore spillede hun sig gennem en række hysteriske og krukkede optrin uden at forfalde til maner eller nem ironi. Barrymore skruer hende med sig op i hysteriet

– sådan skrev *A. W. Sandberg*, da han anmeldte filmen herhjemme; han fandt, at hun ikke var nogen stor skuespillerinde, bl. a. fordi hun „mangler hans smil og derfor bliver næsten for ægte, når hun er skrappest“. Det er en lidt indviklet indvending, og under alle omstændigheder synes Sandberg at have overset noget. Alle rede i „Twentieth Century“ røbede hun sin ømhed, når hun trøstede Barrymore og uden ironi søgte at få ham lidt til ro.

Hendes næste store film er fra 1936, *Gregory LaCavas* „My Man Godfrey“, en af Hollywoods allermest perfekte komedier. Med den gjorde hun sin position helt klar – hun var *screwball*-komediernes dronning. „My Man Godfrey“ rummer en skarp og vittig blanding af satire og følsomhed, og Carole Lombard giver et vidunderligt portræt af den stakkels rige pige med en skrue løs. Forkælelsen og den verden af eksentrisk humbugsmageri, som omgiver hende, og som hun selv lever så indædt med i, skildrer hun ved hjælp af sin præcise fornemmelse for det rastløse – forvirret løber hun rundt i disse konkurrencer, som rigfolk munter sig med, og pibende af såret stolthed tager hun nederlaget til sig uden at begribe, hvad hun skal gøre med det. Og sidenhen lægger

hun kursen om, for pigen er ikke dum. Nederlaget vender hun til triumf, og da satiren er overstået, får følsomheden sit – hurtigt og næsten henkastet kroner hun sine intriger med at gifte sig med Godfrey. I „My Man Godfrey“ skaber Carole Lombard en præstation, der er i konstant, næsten glidende udvikling, og det vel at mærke en udvikling, der ikke er tykt understreget, men hvis hele styrke først går op for en i filmens sidste minut, hvor vi er lige så overvældede som Godfrey.

Hendes diktion i „My Man Godfrey“ er af en ubeskrivelig musikalitet. Hun taler, som Hawks må have hørt hende snakke, da han traf hende første gang – stemmen folder sig ud i lange, lange sætninger, hvor alt skal siges inden næste vejtrækning, af lutter rastløshed og af en tydelig fornemmelse for at holde spændingen i gang. Hendes betoner skifter efter de pludselige stemningsomsving, og hun leger med sprogets virkemidler uden at falde over i det søgte. Hendes ansigt og hendes stemme udtrykker samme blanding af rastløshed og ubeslutsomhed, af ladhed og planløs energi, og man aner både en hypokonder selvoptagethed og langt borte den skyldfornemmelse, som måske er hemmeligheden bag den megen uorden. Og alt dette giver hun i glimt, der hele tiden veksler med hinanden – hun falder først til ro i filmens sidste scene.

Carole Lombard skildrer et anarki af følelser, og hun rører hvert sekund, at hun ved alt om alle disse forvirrende følelser. Hun kender den forbløffende følelsernes logik, som ingen kan forudsige, og hun viser os alle disse følelsernes veje, muntert og frækt, alvorligt og venligt. Hun fandt efter sigende alt dette i sig selv; en artikel om hende, som hun var netop i disse Godfreys dage, fortæller, at hun er fyldt af nervøs energi, sover for lidt, spiller tennis med megen hidsighed, spilder tid og følelser på småting, drikker Coca Cola, som dr. Johnson drak te, og piller ved sine negle. Og hun blev i et par år Hollywoods største stjerne med den største popularitet og de største indtægter.

I 1936 kom *William K. Howards* komedie „The Princess Abroad“, en screwball-komedie igen, denne gang om en ambitiøs Broadway-pige, der giver sig ud for at være en svensk prinsesse. Hun parodierede her *Garbo* med lune og skal have været mere charmerende end nogensinde.

„True Confession“ fra 1937, instrueret af Wesley Ruggles, er en af hendes bedste komedier, desværre ikke vist i Danmark siden 1942. Den handler om en ung forfatterinde, der gerne lyver, og som klarer sig med samvittigheden ved lidt afsides at stikke en tunge i kinden. Hun er fænomenal, når hun sætter sig til skrivemaskinen og slår først titlen, siden sit navn og sidst det første ord ned på papiret. Så ruller hun papiret frem, giver sig til at spise et æble og kigger imens hypnotiseret på dette ene ord „The“. Med i filmen er John Barrymore som en excentrisk slyngel, der ustandselig beklager sig over det vanskelige i at begå en ærlig forbrydelse i Amerika, og *Porter Hall* har et par store øjeblikke i filmens retssag.

I 1937 kom desuden hendes måske største film, *William Wellmans* frække satire „Nothing Sacred“. Carole Lombard var her det lille gudsord fra landet, der bliver nationens helt, fordi man tror, at hun snart skal dø af kræft. Der er i virkeligheden intet i vejen med det stensunde pigebar, men sagen er i gang, og hun må holde pinen ud. Det gør hun også, til tider lidt bange for postyret, men for det meste meget sikker i den lidende rolle og fuld af medlidenhed med sin triste skæbne. Satiren er velberegnet i dette angreb på reklamehysteri og masseføleri, men filmen er mere end *Ben Hechts* satire. Carole Lombard gjorde den meget nuanceret i beskrivelsen af den forvirrede pige, der har smag på succesen og for en tid lader stå til, og hun tilføjede den en meget smuk sensualitet. „Nothing Sacred“ rummer en af de smukkeste erotiske scener, man kender – pigen gemmer sig med journalisten, der står bag postyret (Fredric March), i en stor kasse, og kameraet går på afstand. Vi ser kun kassen og ud fra den hendes ben. Det er alt, men unægtelig af en helt anden erotisk spænding end de trivielle viktualieorgier, som det puritanske frisind efterhånden har slæbt os ud i.

„Nothing Sacred“ huskes også for de håndfaste sammenstød mellem helt og heltinde, og billedet af den komplet desillusionerede pige, der træt og sammenfalden sidder i sin lænestol på hotellet, med et udtryk af komplet surhed i ansigtet, er uforglemmeligt.

Derimod er det umuligt at huske noget fra *Mervyn LeRoys* „Fools for Scandal“ (1938). Det kan være, fordi man så den i Regina, hvor filmene blev kørt så hurtigt, at ethvert spor af

„True Confession“ – Carole Lombard og Fred Mac Murray.

„Mr. and Mrs. Smith“ – Robert Montgomery og Carole Lombard.

Carole Lombards diktation forsvandt, men det kan også være, fordi filmen ganske enkelt var dårlig. Året efter skiftede Carole Lombard stil; der blev talt meget derom, og hun var heller ikke ringe som *James Stewarts* kone i „Made For Each Other“ af *John Cromwell*. Hun spillede med en smuk neddæmpethed, som mange satte i forbindelse med, at hun nu var blevet gift med *Clark Gable* og helt havde indstillet sig på at følge hans karriere og måske helt trække sig tilbage fra sin egen. „Made For Each Other“ havde en varm og intim tone, men skæmmedes af melodramatik i en række forsøg på at skrue en ydre spænding ind i filmen.

„In Name Only“ (1939) var også af John Cromwell, et lidt tungt trekantsdrama, som forskønnedes af Carole Lombards indlægelighed i den ene af de tre hovedroller; de to andre havde Cary Grant og *Kay Francis*. I 1940 indspillede hun lægefilmen „Vigil in The Night“, instrueret af *George Stevens*, „probably the best picture about nurses ever made“ (*Homer Dickens* i „Films in Review“), og *Garson Kanins* filmatisering af *Sidney Howards* skuespil „They Knew What They Wanted“, hvor Carole Lombard spillede sammen med *Charles Laughton*. Filmen blev i sin tid meget berømmet, i dag virker det, som om alle helt har glemt den.

Endnu to film spillede Carole Lombard med i, begge instruerede af mestre. Først kom *Alfred Hitchcocks* „Mr. and Mrs. Smith“, Hitchcocks eneste komedie, en film om et ungt ægtepar, der opdager, at de slet ikke er gift. Carole Lombard spiller sammen med *Robert Montgomery*, og den blev herhjemme navnlig bemærket for hendes spil, for den tone af noget personligt engageret, som man mærkede i hver af hendes scener. Filmen indeholdt en meget køn scene ved morgenbordet – samtalen udvikler sig helt frit, alt sker improviseret. Det påstodes dengang, at scenen virkelig var improviseret.

Det var derimod ikke Hitchcocks egen optræden i filmen. Carole Lombard, hvis filmtekniske viden af alle omtales som usædvanlig, instruerede den pågældende scene, hvor Hitchcock skulle løbe frem mod Montgomery og råbe på ham, hvorpå Montgomery, der tror, det er en betler, giver ham en skilling. Carole Lombard optog scenen på RKO's ranch, hvor en gade var bygget op; det var bagende sol, og

scenen blev taget om og om igen. Homer Dickens refererer: „Stop your mumbling!“ snapped Carole Lombard. „I always mumble“, protested Hitchcock. „I'd like it a little cleaner“, she shouted, „this is for an American audience“. After each take she told the make-up man to „powder Alfie's nose“. Finally she reluctantly muttered: „Print it“. And adding, „That's all of him I want in this picture,“ she casually walked away.

Ernst Lubitsch instruerede hendes sidste film, komedien „To Be Or Not To Be“, hvor Carole Lombard er frikadelleskuespilleren *Jack Ben-nys* skuespillerindekone. Filmen foregår i Warszawa og leger temmelig sjusket med virkeligheden, men Jack Benny og Carole Lombard er mesterlige. Hun er afgjort den klogeste, en venlig trøster, når Jack Benny har lidt endnu et nederlag, og i det hele taget meget loyal over for ham, selv om hun har en lille affære med en ung officer. Med en moderlighed, som har sine fornærmelige øjeblikke, pusler hun om sin mand og taler igen så hurtigt og stilfærdigt henåndet, at man mindes de rastløse forvirringer i „My Man Godfrey“. I en sum fornemmer man hendes talents beherskelse af det mildt ironiske og det vittigt udleverende, da hendes mand indleder et par ord til sine teaterkolleger med et pompøst „Friends!“ og hun øjeblikkeligt falder ind med et „Romans and country-men“.

I sin korte karriere fulgte Carole Lombard en hel genre i dens fulde udvikling. Hun blev identisk med noget af det væsentligste i den amerikanske filmkomedie, dens menneskelige uro, dens ironi og dens ømhed, og hun spillede med en blanding af intuition og begavelse, som er sjælden selv blandt komediens store stjerner. Hun ejede en ydre glamour, som kunne virke kølig, dog kun så længe man så et fast billede af hende. I de levende billeder var hun den mest levende af alle stjerner, og hendes stemme røbede, hvor meget hun vidste og forstod. Hun indspillede et halvt hundrede film, hvoraf de ti er værd at mindes. De største af hendes film er klassikere i filmkomediens historie, ingen har så smukt som hun beskrevet de luner og stemninger, som var tredivernes. Og man anede, at hendes talent ikke falmede, selv om filmkomediens år var omme.

Hendes død var en virkelig tragedie.